

पत्रैतत्त्वप्रयया चरति तं ह्यस्य लोकास्तु उतव मकराणि भवत्युतव मका-
ब्राह्मण उतेवोच्चावचं निगच्छति 2, 1, 18. — आसीदिदं तमोभूतमप्रज्ञातम-
लक्षणात् । अप्रतर्क्यमविज्ञेयं प्रसुप्तमिव सर्वतः M. 1, 5, 12, 27. आर्यत्रपमिवा-
नार्यम् 10, 57. क्रीडन्निवैतकुरुते परमेष्ठो 1, 80. वत्कृते बन्धुवर्गाश्च गत-
सत्त्वा इवास्ते N. 16, 26, 13, 33. स्थानादनुच्चलन्नापि गत्वेव पुनः प्रतिनिवृत्तः
Çāk. 28. धावत्यमी मृगजवात्तमयेव रथ्याः 8. अकैतव इवास्याः कोपो ल-
क्ष्यते 69, 2. द्विधेव हृदयं तस्याभवत् N. 10, 27. सान्नादिव 1, 4, 2, 27. मृगा-
नुसारिणं सान्नात्पश्यामीव पिनाकिनम् Çāk. 6. प्रदोतिव मन्युना N. 11, 13.
प्रज्वालयेव मन्युना 11, 33, 9, 4. बलवत्तु ह्ययमानं प्रत्यापयतीव नो हृदयम्
Çāk. 127. 77. 167. RAGH. 2, 51. आलाप इव श्रूयते *es kommt mir vor, als
wenn ich ein Gerede hörte*, Çāk. 8, 21. वसिष्ठ ऋषयश्चान्ये राजा च समु-
तस्तदा । समंज्ञा इव (*einigermaassen bei Besinnung*) तत्रामन्सर्वमन्यादि-
चेतनम् ॥ R. 1, 74, 15. अक्राम इव *etwas unwillig* N. 20, 17. भीतचित्त इव
Dāç. 2, 10. सत्रीड इव Viçv. 13, 10. सेरोषमिव Çāk. 16, 6. प्रहसन्निव lä-
chelnd N. 26, 11. Brāhman. 3, 22. Hip. 4, 1. Viçv. 2, 12. R. 3, 16, 23. हस-
न्निव Hip. 4, 18. किञ्चिद्विद्वस्वेव KATHAS. 5, 135. — b) bei blosser Annä-
herung an ein Maass oder Verhältniss: *beinahe, fast*: या प्रेव नश्यसि *die
du dich fast verlierst (verirrst)* RV. 10, 146, 1. ज्योगिव *fast lang, zu
lang* Ait. Br. 4, 21. समेव क्वैव ततः पुरा *denn sie war zuvor fast eben* 6,
35. पीव इव कर्तव्यः पीवोद्गया कर्तव्याः पशवः । कृषित इव खलु वै य-
जमानः 2, 3. अतुषानिव यवाक्त्वा *möglichst* Çat. Br. 2, 5, 2, 14. यद्यापूत
इव मन्येव KĪT. Ç. 22, 4, 29. भूयामात्रमिव भुक्त्वा KAUC. 91. मुहूर्तमिव
eine Stunde fast, eine geraume Weile N. 17, 11. SUND. 3, 10. MBh. 3, 134.
Viçv. 5, 24. R. 1, 22, 1. मुहूर्तादिव MBh. 13, 1053. — 3) in Verbindung
mit interrogat.: किमिवच्छन्नुनरागमः *was wohl?* KĀND. UP. 8, 11, 2.
विपरीतश्च वृद्धश्च — नृपः किमिव न ब्रूयाच्चोद्यमानः समततः R. 2, 21, 3.
DRAUP. 5, 19. किमिव नामायुष्मानमेरेश्चारात्कृति Çāk. 97, 15. किमिव किं
मथुराणां मण्डनं नाकृतीनाम् 19. 71, 23, v. l. कथमिव *wie so?* 8, 2, 21, 22.
83, 13. 104, 2. *woher wohl?* 106, 3. *क्वैव wo wohl?* zerlegen die Gramm.
in क्व + एव P. 6, 1, 94, VĀRT. 4. — 4) *so, gerade so, so und nicht an-
ders*; besonders nach Ausdrücken, die selbst schon eine Einschränkung
enthalten, und bei der Negation: शनैरिव शनैरिवेन्द्रियेन्दो परि स्रव
nur sachte, sachte rinn Indu dem Indra RV. 8, 80, 3. प्रहसन् शनै-
रिव Hip. 4, 41. यावन्मात्रमिवैवापक्रम्य विभेति Ait. Br. 4, 5. तस्य क्वैवस्य
न सर्व इव (*nicht gerade jeder*) शांतिं वेद न प्रतिष्ठा तस्माद्द्व्यप्येतर्हि भू-
यानिव मृत्युः 3, 8. ÇAT. Br. 3, 1, 1, 9. 4, 1, 4, 5. 5, 4, 4, 5. KĀND. UP. 5, 11,
3. यदि तत्रैव कुर्येव *wenn euch das nicht gefällt* RV. 1, 161, 8. नात्र ति-
रोक्तिमिवास्ति ÇAT. Br. 1, 7, 1, 7. इत इवाकृति *von hier eben, gerade
von hier* 7, 3, 1, 22. इषदिव *wenig nur* 2, 3, 2, 14. किञ्चिदिव *klein wenig*
Çāk. 12, 17, 18, 8. RAGH. 12, 21. नचिरादिव *sehr bald* N. 2, 21. कालं ना-
सिदीर्घमिव 23, 16. ततो नातिनहान्कालः समतीत इवाभवत् MBh. 1, 1643.
In diesem Falle fällt इव beinahe ganz mit एव zusammen. — Vgl. अ-
तीव und इतीव u. इति 4. — Im Veda zeigt इव eigenthümliche, durch
den Rhythmus erkennbare Lautaffectionen: a) das anlautende इ verei-
nigt sich häufig (durch Synzesis) mit einem vorangehenden Vocal, zu
welchem es in einem nicht mehr durch Saṁdhi aufzuhebenden (se-
cundären) Hiatus steht; so mit अ (für आ): पर्वत इवाविचाचलिः (lies प-
र्वतैव) RV. 10, 173, 2. mit आ (für आ): योन्या इव प्रच्युति गर्भः AV. 6,

121, 4. mit आ (für आन्): अन्तानेव अन्नी नि मिनाति तानि 4, 16, 5. —

b) vor इव findet Elision statt bei vorangehendem अन्: रथमिवाश्वा वा-
जिन आ वंक्तु RV. 7, 41, 6. bei इम्: अग्निमिव ज्ञातमभि सं धमामि AV. 8,
2, 4. bei उम्: स नः सिन्धुमिव नावयो RV. 1, 97, 8. — c) unter die Form
der Synzesis sowohl als der Elision dürfte der Fall gerechnet werden,
wenn eine mit einem starken Visarga (रिफित) schliessende Silbe sich
mit dem इ vereinigt, dabei also ein र als ausgefallen erscheint; so इर
(इ): अग्निरिव (अग्नि-इव) मन्यो विषितः संकृस्व RV. 10, 84, 2. उर (उः)
धनुरिवा (धनु-इव) तोनया पसः AV. 4, 4, 6. एर (एः): अग्नेरिवास्व दकृत
एति प्रुष्मिणः 6, 20, 1. In Schreibungen wie उर्विव (statt उरिव) गानुः
सुयमो न वोक्त्वा RV. 9, 96, 15 ist dieses Lautverhältniss sogar in den
Text gekommen; vgl. 5, 7, 8. Herr W. D. WHITNEY hat die Beobach-
tung gemacht, dass im AV. diese verschiedenen Formen der Zusam-
menziehung Regel, der Hiatus Ausnahme ist. Es stehen z. B. 47 Fälle
von Vereinigung eines अ (अः) mit इव gegen 7 Fälle von Hiatus. Im RV.
ist das Verhältniss umgekehrt. Der Hiatus stellt sich also auch auf die-
sem Wege als eine von der ältesten Dichtung keinesweges gemiedene Laut-
form dar. — Im Padapāṭha des RV. wird इव behandelt, als wenn es
zu dem vorangehenden Worte im Compositionsverhältniss stände: अग्निः
इव । पितार इव; ebenso im Padap. der VS. und des AV. (PRĀT. 4, 41),
während der des SV. इव als abgesondertes Wort behandelt. Auch in
der klass. Sprache wird Composition angenommen P. 2, 1, 4, VĀRT. 2.
18, VĀRT. 10. Ein verb. fin. ist vor इव angeblich orthotonirt P. 8, 1, 57.

इवलक m. n. pr. ein Sohn Lambodara's VP. 472.

इषिका f. = इषीका 4. BHARATA ZU AK. 2, 8, 2, 6. ÇKDR.

I. इष् *Etwas in (rasche) Bewegung setzen*. Diese Wurzel, welche
bis in die einzelnen Verzweigungen der Bedeutung dem griech. ἔρημ,
ἔπειτ entspricht, bildet fünf Präsensstämme, an welche sich auch einige
andere Modificationen der Flexion schliessen. इषयति s. u. इष्य.

1. इष्, इष्यति DĀTUP. 26, 19 (गतौ). perf. med. इषिरे; aor. ऐषीत्; par-
tic. इषितं *in rasche Bewegung setzen, schnellen, schleudern* u. s. w.:
इष्यन्वाचमुपवृत्तेव क्वातुः RV. 9, 93, 5. क्विन्वािनो वार्चमिष्यसि 64, 9, 25, 30,
1 *die Stimme ertönen lassen*, wie ὄπα ἔει IL. 3, 221. अष इष्य क्वातरित्यप
इक् क्वातरित्यवैतदाक् ÇAT. Br. 3, 9, 2, 15 (wo die Erklärung des Brāh-
maṇa dem ganzen alten Sprachgebrauch zuwiderläuft; ursprünglich ent-
weder: *spreng die Wasser!* oder = *प्रेष्य*). med.: ये वास्मिं कुक्त्वाभीषिरे
schleudern, werfen AV. 5, 19, 3. Hierher dürfte vielleicht als aor. zu ziehen
sein: स्तोमैरिषेमाग्नये *unter Lobpreisungen wollen wir dem Agni spreng-*
en (Butter u. s. w.) oder auch so viel als *स्तोमानिषेम* RV. 8, 44, 27.
— partic. इषितं 1) *bewegt, getrieben; ausgestossen* (von der Stimme);
von einem Schiff RV. 1, 182, 6. Feuer durch Wind 10, 91, 7. वाचः AV.
10, 8, 33. येभिर्वातं इषित प्रवाति 35. यन्नन्नं पतति ज्ञातवेदः सोमेन राजा
इषितं परस्तात् *geschleudert* (von Sternschnuppen) KAUC. 128. — 2) *zur
Eile getrieben, gesandt; eilig*: इन्द्रस्य हृतीरिपिता चरामि RV. 10, 108,
2. 163, 1. 2. चिरमरदिषितः श्येनो अग्नेरे 11, 4. गृध्र्यन्वाम इषित इन्द्रजूनः
3, 33, 11. स तत्कृधीपितस्तूर्यममे 6, 5, 6. AV. 6, 116, 2. — 3) *bewogen,
aufgemuntert, aufgefordert*: देवान्येन्द्रदिपिता यज्ञियान् RV. 3, 4, 3, 3, 2.
6, 11, 1. VS. 21, 61. अस्य पातं धियेपिता RV. 3, 12, 1. 32, 4, 16. दिवो नो